

La Rella

15

Anuari de l'Institut d'Estudis
Comarcals del Baix Vinalopó

15

La Rella

Convertido en oveja, camina el individuo, arropado en el difuso rebaño, adquiriendo sentido como cada letra de la palabra *muchedumbre* al seguir un orden único, erróneo e inevitable. Sin embargo, en el horizonte imaginado, la gastada esperanza tiene el mismo tamaño que la incertidumbre, y Joan, palpando entre las brumas de la intuición, amasa agua con alegría, achaca al azar sus hallazgos, se cree solo y, afortunadamente, duda.

Vicente MARÍN

«Quan mireu, no heu de pensar mai el que la pintura “ha de ser”, o el que molts volen que es limite a ser. La pintura pot ser-ho tot... pot ser el que som, l'avui, l'ara i el sempre... jo us invite a jugar, a mirar atentament... jo us invite a pensar». Amb aquestes paraules, Antoni Tàpies responia fa molts anys a una sol·licitud que la colla de joves responsable del setmanari *Cavall Fort* li havia tramès per a un número de la revista. I crec que vénen bé per a exposar una de les característiques de l'art de Joan Cursach, clarament representada en aquest senzill mostrari que ara publica en LA RELLA.

No conec l'evolució de Joan Cursach: tan sols dues fites de la seua trajectòria, però aquestes em donen a entendre una personalitat inquieta i inconformista, lluïda, que no és gens indiferent al que l'envolta, compromesa amb el seu temps, amb la gent. La seua obra dóna opinió sobre temes actuals: no és un art contemplatiu o de mera expectació; és més aviat «actiu»; que no pot evitar provocar-te idees; suggerir-te reflexions, connectar-te amb la realitat més punyent.

Fileres de traces d'éssers humans, sense una direcció pròpia, com pertanyents a un món que se'ls escapola, i on sembla que qualsevol projecte individual desapareix, subsumit per una unidireccionalitat de forces, les referències de les quals se situen en «l'espectador». Les composicions, les traces ràpides, les tonalitats, la feblesa aparent dels materials emprats, quotidians, propers a les experiències de les persones corrents que transiten per la vida, faciliten l'observació compromesa d'un món fragmentat sense marc global de significats, permanentment alterat per un present subjecte a tota mena de manipulacions.

Joaquim SERRANO

La Rella

**Anuari de l'Institut d'Estudis
Comarcals del Baix Vinalopó**

15

País Valencià, tardor de 2002

COL·LABOREN EN AQUEST NÚMERO

Montserrat ARAN, física, Centre Meteorològic Territorial de Barcelona
Assumpció BOIX, membre del MRP Escola d'Estiu
Joaquim BOLUFER, arqueòleg, Ajuntament de Xàbia
Hèctor CÀMARA, estudiant de la llicenciatura d'Humanitats, Universitat d'Alacant
Josep F. CÀMARA, arquitecte tècnic
Josep V. CANDELA, filòleg, catedràtic d'ensenyament secundari
Anna ESTEVE, filòloga, estudiant de tercer cicle a la Universitat d'Alacant
Joan FERNÁNDEZ, historiador, catedràtic d'ensenyament secundari
Victòria FERRETE, estudiant de la llicenciatura de Periodisme, U. Miguel Hernández
Henrike FESEFELDT, doctora en Història
Josefina JORDÁN, mestra, membre del MRP Escola d'Estiu
Assumpta LUNA, filòloga, Secretariat de Promoció del Valencià, Universitat d'Alacant
Josep E. LLEBOT, doctor en Física, Universitat Autònoma de Barcelona
Ana Mª MARTÍ, arqueòloga, estudiant de tercer cicle a la Universitat d'Alacant
Emilio A. MARTINEZ, metge, doctor en Salut Pública.
Antoni MAS, doctor en Filologia, Universitat d'Alacant
Jesús MILLÁN, doctor en Història, Universitat de València-Estudi General
Sara MOLAS, filòloga, estudiant de tercer cicle a la Universitat d'Alacant
Vicent NEBOT, biòleg, catedràtic d'ensenyament secundari
Lluís OLAGÜE, notari
Antonio PAVÓN, mestre, membre del MRP Escola d'Estiu
Manuel RODRÍGUEZ, doctor en Filosofia, professor d'ensenyament secundari
Modesta SALAZAR, infermera
Begoña SAN MIGUEL, sociòloga, Universitat d'Alacant
Joana SÁNCHEZ, mestra, membre del MRP Escola d'Estiu
Vicent SANSANO, biòleg, catedràtic d'ensenyament secundari
Jordi SARGATAL, biòleg, Fundació Territori i Paisatge
Pep SEMPERE, mestre, membre del MRP Escola d'Estiu
Joaquim SERRANO, doctor en Història, professor d'ensenyament secundari
Mario SIMÓN, pintor
Vicent F. SOLER, físic, catedràtic d'ensenyament secundari

IL·LUSTRACIONS DE LA PORTADA I L'INTERIOR: Joan CURSACH

La Rella núm. 15

Consell assessor: Vicente Gozávez, Gaspar Jaén, Jesús Millán, Pedro Ruiz, Jordi Sargatal, Josep A. Ybarra

Director: Vicent Sansano

Consell de redacció: Hèctor Càmar, Antoni de la Torre, Robert Escolano, Mila Espinosa, Vicky Ferrete, Josep M. Martínez, Antoni Mas, Esther Montesinos, Diego Romero, Joaquim Serrano, Vicent F. Soler.

Subscripcions i correspondència: Institut d'Estudis Comarcals del Baix

Vinalopó – Apartat de correus 2031

Avinguda de la Llibertat s/n, 03205, Elx

Pàgina web: <http://www.iecbv.com>

Imprimeix: Segarra Sánchez, S.L. – Bisbe Winibal, 39, 03202 Elx

ISSN 0212-6443

Dipòsit legal: V-2.518-1983

Edita: Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó,
amb la col·laboració de l'Institut de Cultura Juan Gil-Albert
i el suport de l'Institut Municipal de Cultura d'Elx
i l'Ajuntament de Santa Pola.

INSTITUTO ALICANTINO DE CULTURA JUAN GIL-ALBERT
DIPUTACIÓN PROVINCIAL DE ALICANTE

Institut Municipal de
CULTURA
Ajuntament d'ELX

INSTITUT D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX VINALOPÓ

EXCM.
AJUNTAMENT
DE SANTA POLA

TAULA

Editorial	7
TEXTOS DE RECERCA I DIVULGACIÓ	
Henrike FESEFELDT, Organització obrera i política sindical dels espartenyers al País Valencià (1900-1923)	11
Jesús MILLÁN, Servir a la ciutat dels canonges: patrons i criats en l'Oriola de la Restauració (1876)	37
Antoni MAS I MIRALLES, Aproximació a la toponímia de Guardamar	49
Begoña SAN MIGUEL DEL HOYO, Braços per a treballar: vells i nous immigrants a Elx	71
Josep F. CÀMARA I SEMPERE, L'Alcázar, més de mig segle de cinema a Elx	87
Vicent F. SOLER SELVA, La secció científicotècnica de les possessions de Bernardino de Càrdenas en el Marquesat d'Elx (I)	109
Josep Enric LLEBOT, Ciència i política del canvi climàtic	139
MATERIALS PER A L'ENSENYAMENT	
Josefina JORDÁN, Antonio PAVÓN, Joana SÁNCHEZ i Pep SEMPERE, La literatura als IES: una realitat o una ficció	165

Joan FERNÁNDEZ CURSACH, Què hi podem fer? Aproximació al tema de la immigració: la lectura, el debat i la música com a estratègies docents 181

Vicent NEBOT I SANCHIS, De la problemàtica mediambiental a la conscienciació ciutadana: l'educació ambiental 199

NOTES I COMENTARIS

Emilio A. MARTINEZ MARCO i Modesta SALAZAR AGULLÓ, És necessari un altre hospital públic al Baix Vinalopó? 213

Assumpció BOIX I GUILLÓ, El Moviment de Renovació Pedagògica Escola d'Estiu de les Terres del Sud del PV o el pensament crític d'elaboració col·lectiva des de la pràctica educativa 223

Lluís OLAGÜE I RUIX, La creu del Salvador d'Elx 235

Manuel RODRÍGUEZ MACIÀ, La festa de la Vinguda de la Mare de Déu 241

Montserrat ARAN ROURA i Vicent SOLER SELVA, L'estació meteorològica d'Elx i els centres meteorològics 245

Vicent SANSANO i Jordi SARGATAL, Les quatre magnífiques al Clot de Galvany 255

RESSENYES

Joaquim BOLUFER, Hèctor CÀMARA, Josep V. CANDELA, Anna ESTEVE, Victòria FERRETE, Assumpta LUNA, Ana M^a. MARTÍ, Sara MOLAS

EDITORIAL

Probablement en cada període del passat s'hagen anunciat incerteses sobre allò que s'esdevindria en el futur. Per això no resulta gens original afirmar que en l'actualitat vivim un temps en què hi ha una manca de confiança en el demà. Tanmateix, no podem tancar els ulls davant l'evidència de successos d'ampli abast que s'han produït darrerament i que condicionen el present i el futur més immediat a casa nostra.

Als canvis socials derivats dels avanços tecnològics i científics, especialment en els camps de la microelectrònica i les biotecnologies, cal afegir-hi les transformacions derivades d'un desenvolupament econòmic asimètric i, per això mateix, profundament injust, que fa aigües pertot arreu. Malgrat que fa temps que ja s'anunciaven algunes conseqüències negatives d'aquest desenvolupament insostenible, no ha estat fins als darrers anys –mesos, podríem dir– que han començat a precipitar-se els esdeveniments.

En general ha arrelat fortament la idea de l'«ecosistema global» i la convicció, injustificada, que, des de l'àmbit científicotècnic, tot problema, tant d'origen natural com antròpic, trobarà solució, fins i tot abans que la situació esdevinga irreversible. Però se segueix interpretant aquest ecosistema com un sistema senzill i es pretén donar solució als problemes amb respostes puntuals sense tenir en compte que realment es tracta d'un sistema complex, no lineal, format per múltiples parts que s'interrelacionen mitjançant variables que imposen limitacions i emergències al mateix sistema i en el qual un canvi, en principi insignificant, amb el temps pot tenir conseqüències imprevisibles sobre el conjunt. La crisi ambiental, els excessos de la globalització, els grans moviments migratoris, l'11 de setembre, etc. són interpretats com a problemes aïllats, que no tenen res a veure els uns amb els altres, quan en realitat es tracta de diferents aspectes d'un mateix problema que no es vol reconèixer.

No es vol reconèixer que un món on el 20% de la població disposa del 80% dels recursos del planeta és un món injust i insolidari, perquè tothom té dret a gaudir per igual dels recursos existents; i així ho demanen. Fa l'efecte que no hem après res després de l'11 de setembre, perquè, amb el pretext de la lluita contra el terrorisme, el que es fa és assegurar-se l'explotació de les riqueses minerals de l'Àsia central; i pel mateix motiu no es té empatx a esborrar del mapa, si cal, el poble saharià o els indígenes de l'Amazònia, ni tampoc a alimentar un focus de conflicte permanent a l'Orient Mitjà donant suport a un govern presidit per un militar sanguinari i enemic de la pau. Per si això fos poc, les crisis

econòmiques del sud-est asiàtic i d'Amèrica del Sud, les macroestafes d'Enron, Andersen, Gescartera, etc., posen al descobert tant les contradiccions del sistema com la manca d'escrúpols del neoliberalisme triomfant per amagar-les.

El País Valencià ha estat al llarg de la història —i continua sent en l'actualitat— terra de frontissa entre el nord i el sud que representen les dues ribes de la mar Mediterrània. En diversos moments del passat el Baix Vinalopó ha enviat emigrants cap al Magrib o cap a Amèrica. Ara, per contra, són aquests territoris els que ens envien immigrants; i tot i que no és un fenomen nou la immigració a casa nostra, cal reconèixer que el procés actual presenta connotacions diferents a altres d'anteriors. Ens trobem davant una situació nova per a nosaltres i per a tot Europa, per a la qual no ens havíem preparat i que no ha fet més que començar. Tanmateix, cal que ens hi adaptem perquè, com a territori de frontissa que som, la viurem probablement amb la seua màxima intensitat.

Per això, des de l'IECBV hem cregut necessari aprofundir en l'anàlisi de la immigració, que ja iniciàrem en el número anterior del nostre anuari (vegeu LA REL·LA núm. 14), i abordar l'estudi d'alguns aspectes de la problemàtica ambiental, tan relacionada amb els moviments migratoris i a la qual dedicàrem un cicle de conferències uns mesos enrere. Tots dos temes són tractats en aquesta ocasió tant a escala de l'explicació científica del fenomen, com en la seua aplicació didàctica.

En el futur immediat ens proposem continuar reflexionant sobre aquest context nou mitjançant aquestes i altres temàtiques, com ara les adaptacions del nostre sistema productiu —industrial, agroalimentari, turístic, de serveis— o la gestió del patrimoni natural i cultural, i esperem fer llum amb propostes que contribuïsquen a millorar la nostra qualitat de vida fent un món més just, més solidari i, per tant, més sostenible.

En aquesta mateixa línia, hem cregut convenient aportar la nostra col·laboració al debat sobre les deficiències en les nostres infraestructures sanitàries; i retre un homenatge merescut tant al MRP Escola d'Estiu del PV, Terres del Sud, com al que durant molts anys ha estat el nostre «home del temps».

Així mateix, hem pensat que, en aquesta època de canvis profunds, també en el món del treball i les relacions laborals, era oportú acostar-nos al que va representar el naixement de l'associacionisme obrer a la nostra comarca i al nostre país. Davant els processos de desregularització de les relacions laborals que es vénen produint en el món industrial del calcer i el tèxtil en les dues darreres dècades, pot ser interessant per a totes i tots, especialment per als més joves, prendre consciència de les lluites que calgueren, ara fa 100 anys, per a arranjar aquestes relacions i la importància que aquelles han tingut al llarg de tot el segle xx.

Finalment, completen aquesta edició de l'anuari tot un seguit d'articles sobre temàtiques ja més habituals en la nostra revista com ara el patrimoni, les ciències socials i naturals, l'ensenyament i la ressenya de les publicacions que ens han paregut més interessants; quant a les il·lustracions, s'hi presenta una mostra de l'obra creativa de Joan Cursach i s'hi fa un petit homenatge als dos Patrimonis de la Humanitat, representats per les vinyetes laterals en les pàgines de LA REL·LA, que són obra de Mario Simón.